

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 8.6.2012 г.
COM(2012) 261 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА
ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ
ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ**

относно прилагането на Директивата за услугите

**Партньорство за нов растеж в сектора на услугите
2012—2015 г.**

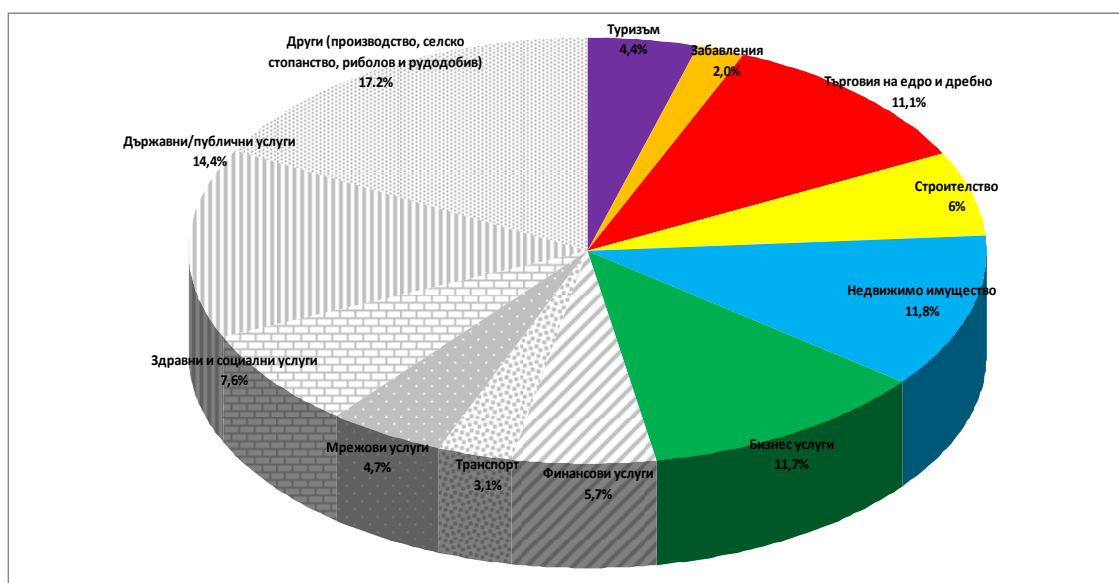
{SWD(2012) 146 final}

{SWD(2012) 147 final}

{SWD(2012) 148 final}

I. ВЪВЕДЕНИЕ: УСЛУГИТЕ КАТО ФАКТОР ЗА ПО-ВИСОК РАСТЕЖ И ЗАЕТОСТ

Секторът на услугите е от стратегическо значение за растежа в ЕС, тъй като представлява повече от 65 % от БВП и заетостта в ЕС. Директивата за услугите е ключов инструмент на европейско равнище за насърчаване на структурните реформи в сектора на услугите, като обхваща услуги, които генерират над 45 % от БВП на ЕС. Прилагането на директивата бе решителна стъпка към отстраняването на пречките и утвърждаването на напълно интегриран вътрешен пазар на услугите. Бяха актуализирани стотици национални закони, а в целия ЕС бяха премахнати хиляди дискриминационни, необосновани или диспропорционални изисквания. Инструментите, които бяха създадени („единични звена за контакт“) в подкрепа на прилагането на директивата, вече функционират в повечето държави членки и допринасят за значителното намаляване на административната тежест в тази област.

Източник: Евростат, Национални счетоводни статистики, Брутна добавена стойност, 2009 г.
Бележка: В оцветената част отдясно са представени услугите, обхванати от Директивата за услугите

Графиката показва дела на обхванатите от директивата сектори от икономиката на ЕС (около 45 % от БВП) и на тези, които не попадат в нейния обхват.

Повечето от секторите, които не са обхванати от директивата, са регламентирани със специфично секторно законодателство (вж. приложение 1).

Услуги от общ икономически интерес се предоставят в много обслужващи сектори; те бяха по-подробно разгледани в Съобщението на Комисията от 20 декември 2011 г. „Рамка за качеството за услугите от общ интерес в Европа“.

Мерките, които държавите членки приеха за прилагане на Директивата за услугите, ще допринесат с течение на времето за увеличаването на БВП на ЕС с 0,8 %, като основната част от положителния ефект ще възникне в периода между петата и

десетата година от прилагането¹. Въпреки това е безспорен фактът, че доставчиците на услуги продължават да се сблъскват с пречки, когато искат да оперират трансгранично, като за разлика от вътрешния пазар на стоки потребителите все още нямат лесен достъп до услуги на цялата територия на ЕС. Икономическите анализи показаха, че ако държавите членки бяха отменили почти всички останали ограничения, общият положителен икономически ефект би надхвърлил три пъти вече постигнатия — около 2,6 % от БВП².

Следователно е възможно да се положат много повече усилия за постигане на максималния потенциал, с който разполага Директивата за услугите. Следвайки отправените от Европейския съвет призови³, държавите членки трябва да гарантират, че директивата може да разгърне пълния си капацитет. Цялостното прилагане ще подобри значително функционирането на единния пазар за услуги, по-специално чрез улесняване на пазарния достъп за МСП и разширяване на потребителския избор, и също така ще допринесе за повишаване на конкурентоспособността, растежа и заетостта в ЕС. С настоящото съобщение се разкриват начините за постигане на това и се изпълнява задължението за докладване на Комисията, посочено в член 41 от директивата, дава се отговор на отправените от Европейския съвет и Европейския парламент искания за непосредствен мониторинг и докладване на прилагането на директивата и се допълват инициативите за подобряване и укрепване на единния пазар на услугите. То посочва действията, които държавите членки и Комисията трябва да предприемат, за да се постигне възможно най-голямо въздействие на директивата. Тези действия се основават на подробна информация за прилагането на Директивата за услугите във всяка държава членка и за резултатите от извършените проверки на функционирането, посочени в придружаващите работни документи на службите на Комисията⁴.

Действията ще бъдат контролирани с помощта на мерки за усъвършенстване на управлението на единния пазар, представени от Комисията в съобщение, което ще бъде прието едновременно с настоящото. Мониторингът ще бъде част от извършвания в рамките на европейския семестър надзор и при необходимост ще бъде отразен в конкретните препоръки към всяка държава. На 30 май 2012 г. Комисията вече отправи конкретни препоръки към 12 държави членки за структурни реформи в сектора на услугите⁵.

---

¹ Проучване на Комисията „Икономическото въздействие на директивата за услугите: първата оценка след прилагането“, публикувано на: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2012/index_en.htm

² Цифрата 2,6 % включва гореспоменатото увеличение на БВП на ЕС с 0,8 % плюс допълнителен ръст на БВП от 1,8 %, който би могъл да бъде постигнат при по-амбициозен сценарий, при който държавите членки премахват почти всички ограничения.

³ Изявление на членовете на Европейския съвет, 30 януари 2012 г.

⁴ Работен документ на службите на Комисията „Подробна информация за прилагането на Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар“; Работен документ на службите на Комисията „Резултати от проверките на функционирането на вътрешния пазар на услуги (строителство, бизнес услуги и туризъм)“.

⁵ COM (2012) 299 Действия за стабилност, растеж и работни места, 30 май 2012 г.

II. РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПЪЛНИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА ДИРЕКТИВАТА ЗА УСЛУГИТЕ

Директивата обхваща редица най-разнообразни сектори, вариращи от традиционните дейности до основани на знанието услуги. Въздействието на директивата е широкообхватно и влияе както на големите, така и на малките доставчици на услуги, в т.ч. и на хиляди МСП.

Комисията ще насочи усилията си към тези сектори на услугите, които са от основно значение за икономиката и чийто потенциал за растеж е над средния.

- бизнес услуги, представляващи 11,7 % от БВП,
- строителство, представляващо 6,3 % от БВП,
- туризъм, представляващ 4,4 % от БВП, както и
- търговия на дребно, представляваща 4,2 % от БВП.

Чрез гарантиране на по-доброто прилагане и изпълнение в практиката може да бъдат постигнати резултати, които значително надхвърлят договорените. ЕС не може да си позволи да пренебрегне тази възможност, позволяваща в кратки срокове да бъдат увеличени растежът и работните места.

Държавите членки и Комисията трябва да съсредоточат усилията си предимно върху осигуряването на по-амбициозно и цялостно прилагане на Директивата за услугите, с цел да се реализира неизползваният ѝ потенциал, преди да се пристъпи към разширяване на нейния обхват. Почти всички търговски дейности са вече обхванати от законодателството на ЕС (вж. приложение 1). Поради това Комисията счита, че понастоящем не е необходимо директивата да се изменя.

До този момент директивата осигури най-значителни предимства за доставчиците на услуги, желаещи да започнат дейност в собствената си или в друга държава членка. От друга страна, доставчиците на услуги, желаещи да предоставят трансгранични услуги, продължават да изпитват несигурност и затруднения по отношение на прилаганите от държавите членки регулаторни рамки. В някои случаи проблемите възникват вследствие на непоследователното или неправилно прилагане на други инструменти на ЕС, като например Директивата за признаване на професионалните квалификации и Директивата за електронната търговия.

1. Политика на „нулева толерантност“ при несъблюдаване на задълженията

Комисията ще прилага политика на „нулева толерантност“ при несъблюдаване на посочените по-долу недвусмислени задължения, наложени на държавите членки от директивата. Директивата забранява редица дискриминационни и особено обременяващи изисквания, посочени в член 14. Държавите членки вече премахнаха по-голямата част от тях. Бяха разкрити обаче някои все още съществуващи дискриминационни практики, които трябва да бъдат отстранени.

Директивата въвежда специфични задължения, целящи опростяване на разрешителните процедури: 1) мълчаливо одобрение, т.е. мълчанието на администрацията означава одобрение, както е предвидено в член 13, параграф 4, както и 2) валидност на разрешителните на национално равнище съгласно член 10, параграф 4. Редица държави членки спазват тези задължения само отчасти и с

твърде много изключения. Необходими са спешни действия, за да бъдат тези задължения целесъобразно изпълнени.

Съгласно член 24 от директивата не са позволени общи забрани на търговски съобщения за регулираните професии. Въпреки това в десет държави членки все още съществуват такива общи забрани, които трябва да бъдат отменени.

Предоставянето на трансгранични услуги се затруднява от изисквания по отношение на установяването. Това са едни от най-ограничителните изисквания, посочени в член 16, параграф 2 от Директивата за услугите (клаузата за свободно предоставяне на услуги), които държавите членки нямат право да налагат на доставчиците на услуги. С член 14 от Директивата за услугите се забраняват също и изискванията за местожителство и гражданство. В някои държавите членки все още се срещат нарушения на тези недвусмислени забрани, които трябва да бъдат отстранени⁶.

Действия

Държавите членки трябва да се ангажират с постигането на пълно съответствие между своето законодателство и Директивата за услугите чрез незабавното отстраняване на съществуващите случаи на неспазване на недвусмислените задължения по Директивата за услугите в своето законодателство.

Комисията ще прилага политика на нулева толерантност, като при необходимост ще открива процедури за нарушение.

2. Постигане на максималното икономическо въздействие на Директивата за услугите

Директивата дава свобода на държавите членки да прилагат по свое усмотрение редица нейни аспекти. По-специално, член 15 от Директивата за услугите се отнася до изисквания като правно организационна форма, притежаване на акции или дялове, количествени и териториални ограничения и тарифи, които държавите членки могат да поддържат, при условие че те са пропорционални, оправдани по наложителни причини от общ интерес и пропорционални.

Съществува изключително голямо разнообразие на начините, по които тази дерогация бе използвана от държавите членки. Вариантът на запазване на статуквото беше често предпочетен пред по-амбициозните цели за отваряне на пазарите за услуги. Макар че не винаги представляват нарушение на директивата, тези изисквания водят до забавяне на икономическия растеж и държавите членки трябва да ги преразгледат. Това би могло да бъде крачка към желаниа допълнителен растеж.

⁶ Вж. Работен документ на службите на Комисията „Подобна информация за прилагането на Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар“.

Следователно държавите членки трябва да преосмислят начина, по който прилагат въпросната дерогация. Те следва да дадат приоритет на преразглеждането на изискванията, ограничаващи структурата и собствеността върху капитала на дружествата, които възпрепятстват развитието на професионални услуги. Постигнатият напредък и текущите реформи в редица държави членки показват, че тези услуги могат само да спечелят от олекотяването на регулаторния режим, без това да застраши качеството на услугите или наруши независимостта на доставчиците.

Аналогично, клаузата за свободно предоставяне на услуги, предвидена в член 16 от директивата, изисква оценка на основанията и пропорционалността на изискванията, които държавите членки налагат на установените в други държави членки доставчици на услуги, които предоставят трансгранични услуги на тяхна територия. Предоставящите трансгранични услуги юридически и физически лица продължават твърде често да изпитват несигурност относно правилата, които трябва да спазват. Което е още по-лошо, освен задълженията си съгласно законодателството на своята държава членка те трябва понякога да се съобразяват на практика и с всички нормативни изисквания на държавата членка, в която предоставят услуги. Националното законодателство, с което се прилагат правилата на Директивата за услугите относно трансграничното предоставяне на услуги, трябва да се подобри, за да се осигури правна сигурност и да се сложи край на това двойно регулаторно бреме.

Задълженията за застраховане могат конкретно да представляват проблем за доставчиците на услуги. Те съществуват по отношение на редица дейности с цел защита на получателите на услуги. Някои от тези изисквания дублират изискванията, които вече са били спазени в държавата членка на установяване, като по този начин увеличават разходите за бизнеса. А което е още по-важно, самото намиране на застрахователно покритие за трансграничните услуги в държавата членка по установяване или в държавата членка, в която се предоставя услугата, може да се окаже трудно, особено в секторите на строителството и туризма.

Действия

През 2012 г. Комисията, заедно с държавите членки, ще инициира процес на партньорски проверки и обмен на най-добри практики, съсредоточени върху изискванията за ограничаване на структурата и собствеността върху капитала на дружествата и върху клаузата за свободно предоставяне на услуги. Държавите членки трябва да поемат ангажимент за пълен преглед на своето законодателство по тези въпроси. Резултатите ще бъдат обявени до средата на 2013 година.

Държавите членки трябва да премахнат всички ограничения и разрешителни, които не са оправдани съгласно директивата, и в частност следва да преразгледат необходимостта от и пропорционалността на изискванията, налагани на доставчиците на услуги. По отношение на всички останали ограничения, които могат да бъдат оправдани въз основа на директивата, страните следва да оценят икономическите ползи от тяхното премахване и при необходимост да пристъпят към действие.

В рамките на европейския семестър за 2013 г. Комисията ще отправи конкретни препоръки за приоритетни действия към всяка държава. С оглед на постигнатите резултати Комисията ще разгледа при необходимост

възможността да предложи допълнителни законови разпоредби по специфични въпроси.

Държавите членки трябва да задълбочат усилията си за по-широка употреба на Информационната система за вътрешния пазар. Комисията ще следи отблизо и подпомага държавите членки в рамките на този процес.

Комисията ще насърчава застрахователния сектор при разработването на мерки, целящи осигуряване на адекватно застрахователно покритие за доставчиците на услуги, включително при предоставянето на услуги в други държави членки. По-специално, установените в няколко държави членки застрахователни предприятия, които предлагат покриващи предоставянето на услуги застрахователни полици, следва да застраховат доставчиците на услуги, когато те предоставят услуги зад граница в тези държави членки.

Комисията ще оцени постигнатия от застрахователния сектор напредък до края на 2013 г. В зависимост от напредъка или липсата на такъв Комисията ще потърси алтернативни решения, включително законодателни предложения.

3. Професионални услуги: Осъвременяване на регулаторната рамка

Съществуват около 800 категории регулирани професии. Между държавите членки бяха установени несъответствия по отношение регулирането на професионални услуги. Негативният ефект от тях се подсилва от тромавите процедури по признаване на квалификацията. Европейският съвет подчерта значението на постигането на напредък за подобряване на взаимното признаване на професионалните квалификации, намаляване на броя на регулираните професии и премахване на необоснованите регулаторни пречки⁷. Решение на тези проблеми бе потърсено с предложеното неотдавна осъвременяване на Директивата за професионалните квалификации. За да гарантира постигането на напредък във възможно най-кратки срокове, Комисията вече отправи конкретни препоръки в тази област към 8 държави членки⁸, които ще бъдат обсъдени в рамките на европейския семестър за 2013 г.

По отношение на трансграничното предоставяне на услуги предложението за преработена директива предвижда, че държавите членки трябва ясно да определят и обосноват случаите, при които желаят да ползват изключителните правомощия за проверка на квалификацията на доставчиците на услуги, преди да им разрешат да предлагат услугите си. Държавите членки ще трябва също да гарантират, че годишната декларация, която доставчиците на услуги вероятно ще трябва да изготвят, ще бъде валидна за цялата територия на държавата членка. Това ще намали бюрокрацията и премахне несигурността, с които се сблъскват доставчиците на професионални услуги. Прозрачността и предложеният механизъм за взаимна оценка ще допринесат за намаляване на усложненията, предизвикани от различията в регулирането на професионалните услуги. Държавите членки трябва да направят национален преглед на квалификационните изисквания, наложени на регулираните професии, и обхвата на запазените дейности.

⁷ Заключение на Европейския съвет, март 2012 г.

⁸ COM (2012) 299 30 май 2012 г.

След като предложението бъде прието, Комисията възнамерява да представи през 2013 г. съобщение, което ще посочи постигнатия чрез конкретните препоръки към всяка държава напредък и останалите тенденции в държавите членки по отношение на регулирането на професии.

Действия

Европейският парламент и Съветът следва да приемат преди края на 2012 г. предложението за актуализирана Директива за професионалните квалификации, както беше подчертано на Европейския съвет от октомври 2011 г.

Комисията ще:

— подпомага държавите членки в прилагането на специфичните за всяка страна препоръки относно професионалните услуги в рамките на Европейския семестър за 2013 г. и в тази връзка ще инициира през 2012 г. консултации с държавите членки за постигане на напредък във възможно най-кратки срокове.

— представи през 2013 г. — след приемането на преразгледаната директива, съобщение за оценка на постигнатия напредък в държавите членки и за улесняване на взаимната оценка на регулираните професии, предвидена в директивата.

4. Осигуряване на защитата на интересите на потребителите в рамките на Директивата за услугите

Облекчаването на предоставянето на услуги отвъд националните граници няма да бъде достатъчно за създаването на един наистина единен пазар на услугите. Също толкова важно е да се гарантира, че получателите на услуги могат лесно да се възползват от възможностите, които единният пазар им предлага.

За да се подобрят правата на потребителите и укрепи тяхното доверие във вътрешния пазар, Директивата за услугите задължава държавите членки да премахнат регулаторните пречки за получателите на услуги, които искат да закупят услуги, предоставяни от установени в други държави членки доставчици. Тя също гарантира, че потребителите могат да направят своя информиран избор при покупката на услуги в други държави членки, като налага както на доставчиците, така и на органите на държавите членки задължения за информиране (например чрез създаването на подпомагащи потребителите органи по член 21). И накрая, директивата цели да се сложи край на тези практики на доставчиците на услуги, които неоправдано затрудняват достъпа до техните услуги за потребители, пребиваващи в други държави членки. В тази връзка, клаузата за „недискриминация“ представлява важна стъпка към осигуряването на безпрепятствен достъп на потребителите до единния пазар.

Член 20 от директивата забранява дискриминацията на получателите на услуги въз основа на тяхната националност или държава на местожителство. Това се отнася за случаите на отказ на доставка или на предлагане при неблагоприятни условия, които не могат да бъдат оправдани по обективни причини. Ако член 20 бъде

изцяло приложен в държавите членки, подобни ситуации не би трябвало вече да възникват.

Клаузата за недискриминация изисква всеки отделен случай да бъде разглеждан самостоятелно⁹. Следва да се обърне особено внимание на случаите, при които на потребителите се начисляват по-високи такси за вътрешни трансакции, когато те желаят да заплатят за предоставена в друга държава членка услуга чрез превод или директен дебит в евро. По принцип на потребителите не би трябвало вече да бъде отказвана доставка на основание, че физически е невъзможно стоките да бъдат доставени в друга държава членка. Аналогично, доставчиците на услуги не бива да се позовават на чисто географски фактори, когато прилагат практики, които изкуствено разделят на части единния пазар на ЕС в ущърб на потребителите.

Тъй като пред трансграничното предоставяне на услуги продължават да съществуват пречки, в момента се подготвят инициативи на равнище ЕС за тяхното ограничаване и за по-доброто функциониране на единния пазар. Тук спадат завършването на единната зона за плащания в евро, предложението на Комисията за незадължително общо европейско право за продажбите, прилагането на Директивата относно правата на потребителите, предложението за въвеждане на „обслужване на едно гише“ по отношение на обработката на ДДС, предложението за установяване на структури за алтернативно разрешаване на потребителски спорове и на европейска онлайн платформа за трансгранични жалби, както и предстоящите инициативи в областта на колективното управление на авторски права и таксите за възпроизвеждане за лично ползване и репрография.

Действия

Държавите членки трябва да дадат приоритет на установяването на национални разпоредби, с които да бъде приложена клаузата за „недискриминация“. Комисията ще започне обработка на жалбите за дискриминационно третиране заедно с националните органи, както и с компетентните правопривагащи органи, за да гарантира, че потребителите могат да се възползват изцяло от предимствата на единния пазар. По-специално, до средата на 2013 г. Комисията ще предложи целеви действия за мониторинг на прилагането и предприемане на коригиращи действия, ако бъдат открити пропуски.

Комисията вече представи първоначални разяснения на клаузата за „недискриминация“ и ще следи отблизо нейното изпълнение. До края на 2013 г. ще бъдат издадени допълнителни специфични насоки, базирани върху натрупания опит при прилагането на тази разпоредба на национално равнище. В тези насоки ще бъдат отчетени регулаторните практики, с които се намаляват съществуващите пречки за предприятията, предлагащи услугите си зад граница.

Комисията ще започне незабавно сътрудничество с предприятията, например чрез представителни организации и търговски камари, с цел подобряване на прозрачността и подпомагане на усилията, с които да се гарантира, че в

⁹ За повече подробности: Работен документ на службите на Комисията за установяване на насоки относно прилагането на член 20, параграф 2 от Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар.

рамките на единния пазар потребителите могат да пазаруват отвъд граница. Комисията ще подкрепи доставчиците в определени сектори чрез въвеждане на доброволни харти за качество, които включват поемане на ангажименти във връзка с условията на трансграничен достъп до техните услуги. Постигнатият напредък ще бъде оценен от Комисията до средата на 2013 година.

По време на кампанията за повишаване на информираността, която ще бъде проведена през 2013 г. в рамките на Европейската година на гражданите, Комисията, в тясно сътрудничество с държавите членки, ще информира потребителите за техните права на единния пазар съгласно Директивата за услугите.

5. Прилагане на правилата на единния пазар в практиката

Директивата не съществува в изолирана среда. Тя може да разгърне пълния си потенциал само когато бъде прилагана едновременно и по съгласуван начин с другите директиви за единния пазар. Това се отнася най-вече за Директивата за професионалните квалификации и Директивата за електронната търговия.

В много държави членки процедурите за признаване на професионалните квалификации са дълги и тромави.

Все по-често трансграничните услуги се предоставят онлайн. Въпреки облекченията, въведени с Директивата за услугите и Директивата за електронната търговия, все още продължават да съществуват пречки.

Действия

Държавите членки трябва да поемат ангажимент за пълното съгласуване на своето законодателство и процедури с директивите за професионалните квалификации и електронната търговия. В националното законодателство трябва изцяло да бъде отразено комбинираното въздействие на тези директиви. Необходимите промени трябва да бъдат предприети незабавно.

Комисията ще следи строго за изпълнението на тези директиви, особено по отношение на тяхното комбинирано прилагане, за да се гарантира положителният практически ефект за доставчиците на услуги, като при необходимост ще открива процедури за нарушение.

6. Специфични нужди по сектори

В рамките на проверките на функционирането¹⁰ бе установена необходимостта от преодоляване на редица пречки за растежа в отделните сектори.

¹⁰ Работен документ на службите на Комисията „Резултати от проверките на функционирането на вътрешния пазар на услуги (строителство, бизнес услуги и туризъм)“.

6.1 Специализирани услуги: Превръщане на взаимното признаване в реалност

Трансграничните специализирани услуги могат да подлежат на изисквания, които вследствие на прилагането на специфични за сектора правила на ЕС налагат разрешителен режим за дейностите, извършвани от експерти по отношение на флуорираните парникови газове в хладилните инсталации, енергийната ефективност на сградите или обработката и транспорта на отпадъци. Когато по отношение на тези експерти действа система за акредитация, Регламент (ЕО) 765/2008 улеснява взаимното признаване на сертификатите за акредитация, като неговият цялостен ефект следва да бъде гарантиран.

Когато законодателните актове на ЕС за конкретни сектори предвиждат съществуването на разрешителен или акредитационен режим на национално ниво, те следва да гарантират, че веднъж получили разрешително или акредитация в своята държава членка по произход, доставчиците на услуги могат да упражняват своите дейности и в други държави членки.

Действия

Комисията ще се стреми към гарантиране на по-честото прилагане на клаузите за взаимно признаване в бъдещите законодателни предложения за конкретни сектори, с които се установяват разрешителни режими за предоставящите специализирани услуги експерти.

При прилагане на съществуващото секторно законодателство държавите членки трябва да прилагат изцяло член 56 от ДФЕС и законодателството на ЕС, улесняващо предоставянето на услуги от установени в други държави членки експерти, като например Директивата за професионалните квалификации, когато професията е регламентирана, или по целесъобразност Регламент (ЕО) № 765/2008 относно акредитацията. Държавите членки следва да използват Информационната система за вътрешния пазар, за да бъде улеснена проверката за съответствие с изискванията в други държави членки.

В областите, където съществуват значителни различия в националното прилагане на законодателството на ЕС, какъвто е случаят при сертифициране на енергийните характеристики на сградите, следва допълнително да бъдат съгласувани техническите стандарти, конкретно чрез използване на механизмите на ЕС за стандартизация.

6.2 Законодателство за защита на потребителите

Значителна част от съществуващото европейско законодателство за защита на потребителите се базира на минимална хармонизация. В областите, по отношение на които се изисква минимална хармонизация, държавите членки много често въвеждаха по-строги правила от минимално изискваните. Това доведе до ситуация, при която доставчиците на услуги могат да се сблъскат с разнородни изисквания в зависимост от мястото, където желаят да предоставят своите услуги, с което се създават предпоставки за нарушаване на единния пазар. За тяхното отстраняване Комисията разполага с два метода: посредством допълнителна или дори пълна хармонизация по примера на Директивата относно правата на потребителите и съгласно предложеното в общия регламент относно защитата на данните от януари 2012 г.; или посредством незадължителна хармонизация, както бе предложено през

октомври 2011 г. в незадължителното общо европейско право за продажбите. И двата варианта имат допълващ характер и следва да бъдат използвани в зависимост от състоянието на достиженията на правото на ЕС, необходимостта от съблюдаване на принципа на субсидиарност и на съответния обществен интерес, както и нуждата от осигуряване на високо ниво на защита на потребителите, особено по отношение на онлайн услугите.

Действия

Комисията ще се стреми да ускори законодателните процедури по отношение на мерките за потребителите, които играят ключова роля за единния пазар на услуги.

С новите си законодателни предложения Комисията възнамерява да осигури, по целесъобразност, по-висока степен на хармонизация в бъдещото законодателство на ЕС за защита на потребителите. Европейският парламент и Съветът следва да обединят усилията си за постигане на тази цел, с което да се осигури разгръщането на пълния потенциал на единния пазар.

По отношение конкретно на туристическия сектор, както беше обявено в Програмата за потребителите¹¹, Комисията ще предложи в началото на 2013 г. актуализиране на Директивата относно пакетните туристически пътувания, което ще има за цел постигане на допълнителна хармонизация на националните закони, най-вече по отношение на предлагането в интернет.

Във връзка със законодателството за защита на потребителите, където се прилага минимална хармонизация, Комисията ще работи съвместно с националните правоприлагащи органи, за да гарантира правилното прилагане на достиженията на правото на ЕС за съгласувана и широкообхватна защита на потребителите, като бъдат надлежно отчитани правата и правилата на единния пазар.

6.3 Търговия на дребно и бизнес услуги: Специфични инициативи

Функционирането на сектора на търговия на дребно е затруднено от редица проблеми, много от които бяха установени в Доклада за наблюдение на пазара за търговия и дистрибуция¹² и от Европейския парламент¹³. С оглед на икономическата значимост на този сектор Комисията понастоящем подготвя Европейски план за действие в областта на търговията на дребно, с който да бъде определена стратегията на ЕС в тази област за следващите години.

Установено бе, че нивото на производителност в сектора на бизнес услугите може да бъде значително подобро. Както бе посочено в Акта за единния пазар и

¹¹ Европейска програма за потребителите — насърчаване на доверието и растежа, COM (2012) 225 final.

¹² Наблюдение на пазара за търговия и дистрибуция „Към по-ефективен и справедлив вътрешен пазар за търговия и дистрибуция до 2020 г.“, COM (2010) 355.

¹³ Доклад на Европейския парламент от 1 юни 2011 г. относно по-ефективен и справедлив пазар на дребно (2010/2109 (INI)).

Съобщението „Индустриална политика за ерата на глобализацията“, Комисията е в процес на създаване на група на високо равнище по въпросите на бизнес услугите, която ще проучи проблемите в този конкретен сектор. Тази група ще се съсредоточи върху четири специфични области на бизнес услугите: i) маркетинг и реклама; ii) управление на недвижимо имущество и съоръжения; iii) технически и инженерни услуги; както и iv) дизайн. Специално внимание ще бъде обърнато на връзките между бизнес услугите и производството в ЕС, както и на разработването на доброволни европейски стандарти, които биха могли да подобрят качеството на услугите и съпоставимостта между услугите, предоставяни от доставчиците в различните държави членки.

Действия

През 2012 г. Комисията ще приеме Европейски план за действие в областта на търговията на дребно, с който да бъде определена стратегията на ЕС в тази област.

Комисията ще инициира създаването на група на високо равнище по въпросите на бизнес услугите, която ще проучи проблемите в този конкретен сектор до есента на 2012 г.

7. Единични звена за контакт от второ поколение

Целта на единичните звена за контакт (ЕЗК) е да улеснят функционирането на доставчиците на услуги, като им предоставят един тип интерфейс за достъп до цялата необходима информация и им позволят да извършат съответните административни процедури онлайн. Те също така подпомагат информирания избор на клиентите, желаещи да закупят услуги, като им предлагат основна информация, в т.ч. данни за връзка с компетентните органи и наличните средства за правна защита в случай на спор.

Съществуват обаче съществени разлики в удобството при ползване на информацията, предоставена от ЕЗК относно правилата в основните сектори на услугите.

Много ЕЗК представят информацията на поне един чужд език, което е изключително полезно за доставчиците на услуги. Много от административните процедури обаче все още не са налични онлайн, т.е. въпреки че са на разположение на национално равнище, те често остават недостъпни за потребителите от чужбина.

Изключително важно е тези недостатъци да бъдат преодолен и ЕЗК да започнат да функционират изцяло в интерес на потребителите. Това означава, че държавите членки ще трябва да преодолеят големите предизвикателства по отношение на допълнителното опростяване и оптимизиране на процедурите, постигане на по-висока бек-офис интеграция и извършване на необходимите технически промени, особено във връзка с осигуряването на трансграничен достъп. Също така е важно бизнесът да бъде информиран за съществуването на ЕЗК и тяхната полезност.

Действия

Държавите членки трябва незабавно да приведат ЕЗК в съответствие с изискванията на директивата за услугите.

Държавите членки, подпомагани от Комисията, се приканват до края на 2014 г. да разработят ЕЗК от второ поколение, които следва да 1) обхванат всички процедури от пълния жизнен цикъл на предприятието, 2) бъдат многоезични и 3) станат по-удобни за ползване. Комисията ще съгласува с държавите членки критериите във връзка с второто поколение ЕЗК в рамките на „Хартата на ЕЗК“.

Комисията ще стартира информационна кампания за ЕЗК през 2013 г., ще координира с държавите членки усилията за подобряване на присъствието на ЕЗК в интернет пространството и ще осъществи връзки с бизнес организациите за популяризиране на ЕЗК сред предприятията и допълнително насърчаване на тяхното използване.

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Услугите са основен фактор за растежа на европейската икономика. Постигането на по-висока интеграция и по-добро функциониране на единния пазар на услугите е от ключово значение за икономическото възстановяване на ЕС.

Всички държави членки положиха значителни усилия по прилагането на Директивата за услугите. Те премахнаха редица необосновани пречки и осъвремениха своята регулаторна рамка в областта на услугите. Това ще даде тласък на икономиката на ЕС.

Въпреки това растежът и създаването на работни места в сектора на услугите продължават да бъдат затруднени от редица пречки. Икономическият растеж може да бъде стимулиран, ако бъдат предприети незабавни мерки за реализиране на пълния потенциал на Директивата за услугите.

В съответствие със Съобщението относно по-доброто управление за единния пазар ние трябва да съсредоточим усилията си върху оптимизацията на вече изградените структури. Настоящото съобщение предлага начини за допълнително увеличаване на икономическото въздействие на директивата за услугите, конкретно в икономически по-значимите сектори на услугите.

- Държавите членки следва да действат по-амбициозно при прилагането на Директивата за услугите. Всички съществуващи пречки трябва да бъдат внимателно проучени по отношение на тяхното икономическо въздействие.
- Комисията представи предложение за осъвременяване на правната рамка по отношение на мобилността на професионалните услуги; Държавите членки следва да го приемат възможно най-бързо.
- Единният пазар трябва да служи на потребителите. Предприятията не трябва изкуствено да го разделят в ущърб на получателите на услуги.
- Другите механизми на единния пазар, като например Директивата за признаване на професионалните квалификации, Директивата за електронната търговия и Директивата за услугите, трябва да бъдат рационално прилагани. Правото на Съюза следва при нужда да бъде осъвременявано, за да отговоря на специфичните нужди на сектора на услугите и да гарантира, че правната рамка

функционира ефективно в практиката както за доставчиците, така и за получателите на услуги.

- Държавите членки следва да развият единичните звена за контакт до превръщането им в напълно функциониращи инструменти за електронно управление, които отговарят адекватно на нуждите на доставчиците и получателите на услуги.

Това изисква политическата воля на всички европейски институции и държави членки за отдаване на необходимото приоритетно значение на нужните действия в съответните срокове. Комисията ще работи в партньорство с държавите членки за формирането на нов растеж и работни места в сектора на услугите и ще следи отблизо напредъка в своя годишен обзор на растежа.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1 – ЗАКОНОДАТЕЛСТВО НА ЕС, КОЕТО СЕ ПРИЛАГА ПО ОТНОШЕНИЕ НА СЕКТОРА НА УСЛУГИТЕ

	Основни сектори, обхванати от Директивата за услугите (2006/123/ЕО)
	<ul style="list-style-type: none"> • Бизнес услуги, включително професионални услуги (адвокати, архитекти, счетоводители, данъчни консултанти, консултантски агенции, комуникационни и маркетингови агенции, патентни представители, сертификационни услуги, спортни посредници, мениджъри в областта на изкуството, агенции за набиране на персонал, устни преводачи, ветеринари, землемери ...) • Строителни и занаятчийски услуги • Търговия на дребно • Недвижимо имущество • Туризъм (хотели, ресторанти, кафенета, туристически агенции, екскурзоводи ...) • Частно образование

Сектори на услугите	Основни правни инструменти на ЕС в сектора
Енергийни услуги	<p>Вътрешен пазар за природен газ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директива 2003/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 г. относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и отменяне на Директива 98/30/ЕО <p>Вътрешен пазар на електроенергия</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО (Текст от значение за ЕИП) <p>Вътрешен пазар на газ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и за отмяна на Директива 2003/55/ЕО (Текст от значение за ЕИП)

Финансови услуги	<p>План за действие за финансовите услуги и последващи действия (Директива 2006/43/ЕО, Директива 2006/46/ЕО, Директива 2007/63/ЕО, Директива 2007/44/ЕО, Директива 2009/14/ЕО, Директива 2007/36/ЕО, Директива 2007/64/ЕО, Директива 009/111/ЕО, Директива 2009/44/ЕО, Директива 2010/76/ЕС, Директива 2009/49/ЕО, Директива 2011/61/ЕС, Директива 2011/89/ЕС)</p>
Здравеопазване	<ul style="list-style-type: none"> • Директива 2011/24/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2011 година за упражняване на правата на пациентите при трансгранично здравно обслужване • Директива 2005/36/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 септември 2005 г. относно признаването на професионалните квалификации
Пощенски услуги	<ul style="list-style-type: none"> • Директива 97/67/ЕО • Директива 2002/39/ЕО • Директива 2008/06/ЕО
Телекомуникации	<ul style="list-style-type: none"> • Регламент (ЕО) № 1211/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 година за създаване на Орган на европейските регулатори в областта на електронните съобщения • Директива 2002/22/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 г. относно универсалната услуга и правата на потребителите във връзка с електронните съобщителни мрежи и услуги, изменена с Директива 2009/136/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 г. • Директива 2002/21/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 г. относно общата регулаторна рамка за електронните съобщителни мрежи и услуги, изменена с Директива 2009/140/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 г. • Директива 2002/20/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 г. относно разрешението на електронните съобщителни мрежи и услуги, изменена с Директива 2009/140/ЕО • Директива 2002/19/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 г. относно достъпа до електронни съобщителни мрежи и тяхната инфраструктура и взаимосвързаността между тях, изменена с Директива 2009/140/ЕО • Директива 2002/58/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12 юли 2002 г. относно обработката на лични данни и защита на правото на неприкосновеност на личния живот в сектора на електронните комуникации, изменена с Директива 2006/24/ЕО и Директива 2009/136/ЕО

Транспорт

Автомобилен транспорт

- Регламент (ЕО) № 1072/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 година относно общите правила за достъп до пазара на международни автомобилни превози на товари
- Регламент (ЕО) № 1073/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 година относно общите правила за достъп до международния пазар на автобусни превози
- Регламент (ЕО) № 1370/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2007 г. относно обществените услуги за пътнически превоз с железопътен и автомобилен транспорт и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 1191/69 и (ЕИО) № 1107/70 на Съвета

Морски транспорт

- Регламент (ЕИО) № 4055/86 на Съвета от 22 декември 1986 г. година относно прилагането на принципа на свободното предоставяне на услуги по отношение на морския транспорт
- Регламент (ЕИО) № 3577/92 на Съвета от 7 декември 1992 година относно прилагането на принципа за свободно предоставяне на услуги в областта на морския превоз в рамките на държавите членки (морски каботаж)

Железопътен транспорт

- Директива 91/440/ЕИО на Съвета от 29 юли 1991 г. относно развитието на железниците в Общността (ОВ L 237, 24.8.1991 г., стр. 25).
- Регламент (ЕС) № 913/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 22 септември 2010 г. относно европейска железопътна мрежа за конкурентоспособен товарен превоз.

Въздушен транспорт:

- Регламент (ЕО) № 1008/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 24 септември 2008 година относно общите правила за извършване на въздухоплавателни услуги в Общността
- Директива 96/67/ЕО на Съвета от 15 октомври 1996 г. относно достъп до пазара на наземни услуги в летищата на Общността;

Корабоплаване по вътрешни водни пътища

- Регламент (ЕО) № 1356/96 на Съвета относно общите правила, приложими по отношение на превоза на стоки или пътници по вътрешни водни пътища между държавите членки, с оглед установяването на свободно предоставяне на такива транспортни услуги
- Регламент (ЕИО) № 3921/91 относно условията, при които превозвачи, установени извън държава членка, могат да превозват товари или пътници по вътрешните водни пътища на територията на държава членка

	Сектори, които не са обхванати от вторичното законодателство на ЕС
	<ul style="list-style-type: none"> • Хазарт • Дейности, свързани с упражняването на публична власт (както е посочено в член 51 от Договора) • Частни охранителни услуги • Нотариуси, съдебни изпълнители • Таксиметрови и пристанищни услуги

ПРИЛОЖЕНИЕ II – СПИСЪК И ГРАФИК НА ИНИЦИАТИВИТЕ

Области на политика	Действия	График
<p><u>1. Политика на „нулева толерантност“ при несъблюдаване на задълженията</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Държавите членки привеждат своето законодателство в пълно съответствие с Директивата за услугите. ➤ Комисията прилага политика на нулева толерантност чрез процедури за нарушение, особено в приоритетните сектори. 	<p>незабавно</p> <p>незабавно</p>
<p><u>2. Постигане на максималното икономическо въздействие на Директивата за услугите</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Комисията започва партньорска проверка с държавите членки за преразглеждане на специфичното законодателство в приоритетните сектори. ➤ Държавите членки премахнат всички съществуващи необосновани или непропорционални ограничения и оценяват икономическите ползи от премахването на необоснованите изисквания. ➤ Предприети от държавите членки приоритетни действия, които ще бъдат отразени в конкретните препоръки към всяка държава в рамките на Европейския семестър. 	<p>начало — 2012 г. оценка на резултатите — средата на 2013 г.</p> <p>незабавно</p> <p>от 2012 г.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Държавите членки увеличават усилията си за по-широка употреба на Информационната система за вътрешния пазар.</i> ➤ <i>Комисията си сътрудничи със застрахователния сектор за осигуряване на адекватно застрахователно покритие за доставчиците на услуги, включително при извършване на дейности в други държави членки.</i> ➤ <i>Комисията извършва оценка на постигнатия напредък и разглежда алтернативните решения, като при необходимост внася законодателни предложения.</i> 	<p><i>незабавно</i></p> <p><i>незабавно</i></p> <p><i>до края на 2013 г.</i></p>
<p><u>3. Осъвременяване на регулаторната рамка за професионални услуги</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Европейският парламент и Съветът приемат предложението за актуализирана Директива за професионалните квалификации.</i> ➤ <i>Комисията съдейства на държавите членки при прилагането на специфичните за всяка страна препоръки относно професионалните услуги в рамките на Европейския семестър за 2013 г.</i> ➤ <i>Комисията представя съобщение за улесняване на взаимната оценка на регулираните професии.</i> 	<p><i>преди края на 2012 г.</i></p> <p><i>2012—2013 г.</i></p> <p><i>2013 г.</i></p>
<p><u>4. Осигуряване на защитата на интересите на потребителите в</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Държавите членки въвеждат национални разпоредби, с които да бъде приложена клаузата за „недискриминация“.</i> 	<p><i>незабавно</i></p> <p><i>средата на 2013 г.</i></p>

<p><u>рамките на Директивата за услугите</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Комисията предлага целеви действия за мониторинг на прилагането и предприемане на мерки, ако бъдат открити пропуски.</i> ➤ <i>Комисията издава допълнителни специфични насоки по член 20.</i> ➤ <i>Комисията си сътрудничи с бизнеса, за да бъде гарантирано, че потребителите могат да пазаруват отвъд граница.</i> ➤ <i>По време на кампанията за повишаване на информираността, провеждана в рамките на Европейската година на гражданите, Комисията, в тясно сътрудничество с държавите членки, информира потребителите за техните права на единния пазар съгласно Директивата за услугите.</i> 	<p><i>краят на 2013 г.</i></p> <p><i>незабавно оценка на напредъка — средата на 2013 г.</i></p> <p><i>2013 г.</i></p>
<p><u>5. Прилагане на правилата на вътрешния пазар в практиката</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Държавите членки съгласуват напълно своето законодателство и процедури с директивите за професионалните квалификации и електронната търговия.</i> ➤ <i>Комисията следи строго за изпълнението на тези директиви; при необходимост открива процедури за нарушение.</i> 	<p><i>незабавно</i></p> <p><i>незабавно</i></p>

<p>6. Специфични нужди по сектори</p> <p>6.1 Взаимно признаване на специализираните услуги</p> <p>6.2 Законодателство за защита на потребителите: по-висока хармонизация в определени сектори</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Комисията гарантира пълното съблюдаване на гарантираните в Договора свободи, като се стреми към по-честото прилагане на клаузите за взаимно признаване в бъдещите законодателни предложения за конкретни сектори, с които се установяват разрешителни режими за предоставящите специализирани услуги експерти. ➤ Държавите членки осигуряват цялостното прилагане на законодателството на ЕС, което изисква приемането на експерти от други държави членки, и използват Информационната система за вътрешния пазар за улесняване на проверката за съответствие с изискванията в други държави членки. ➤ Допълнително съгласуване на техническите стандарти, конкретно чрез използване на механизмите на ЕС за стандартизация, в областите, където съществуват значителни различия в националното прилагане на законодателството на ЕС. ➤ Комисията се стреми по целесъобразност към осигуряване на по-висока степен на хармонизация в бъдещото законодателство на ЕС за защита на потребителите. Европейският парламент и Съветът следва да обединят усилията си за постигане на тази цел, с което да се осигури разгръщането на пълния потенциал на единния пазар. 	<p>при приемането на бъдещи предложения</p> <p>незабавно</p> <p>понастоящем</p> <p>при приемането на бъдещи предложения</p> <p>2012 г.</p> <p>началото на 2013 г.</p>
--	--	---

<p>6.3 Търговия на дребно и бизнес услуги: специфични инициативи</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Комисията извършва преглед на Директивата относно пакетните туристически пътувания. ➤ Комисия работи съвместно с националните правопривагащи органи, за да гарантира правилното прилагане на достиженията на правото на ЕС за съгласувана и широкообхватна защита на потребителите, като бъдат надлежно отчитани правата и правилата на единния пазар. ➤ Комисията приема Европейски план за действие в областта на търговията на дребно, с който да бъде определена стратегията на ЕС в тази област. ➤ Комисията инициира създаването на група на високо равнище по въпросите на бизнес услугите, която ще проучи проблемите в този сектор. 	<p>2012 г.</p> <p>есента на 2012 г.</p>
<p><u>7. Единични звена за контакт от второ поколение</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Държавите членки привеждат своите ЕЗК в пълно съответствие с Директивата за услугите. ➤ Държавите членки разработват ЕЗК от второ поколение, които: 1) обхващат всички процедури от пълния жизнен цикъл на предприятието, 2) са многоезични и 3) са по-удобни за ползване. Комисията ще съгласува с държавите членки критериите във връзка с второто поколение ЕЗК в рамките на „Хартата на ЕЗК“. ➤ Комисията инициира информационна кампания за ЕЗК, координира с държавите членки усилията за подобряване на присъствието на ЕЗК в интернет пространството и 	<p>незабавно</p> <p>2012—2014 г.</p> <p>2013 г.</p>

	<i>осъществява връзки с бизнес организациите за популяризиране на ЕЗК сред предприятията и допълнително насърчаване на тяхното използване.</i>	
--	--	--